

De NGJS Nieuwsbrief

Een manier voor degenen die zich bezighouden met Joodse Studies om contact te houden en up-to-date te blijven!

In deze nieuwsbrief

- * [Benoeming hoogleraar Judaica](#)
- * [Nieuwe tentoonstelling](#)
- * [Joodse studies proefschriften](#)
- * [In de media](#)
- * [Blog](#)
- * [Vanuit het bestuur](#)
- * [Algemene nieuws en vacatures](#)

Het Nederlands Genootschap voor Joodse Studiën (NGJS)

Heeft u vragen, ideeën of andere suggesties voor het Bestuur? Stuur dan een e-mail naar de NGJS secretaris,

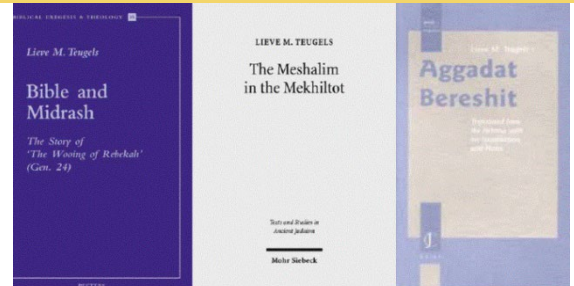
Dr. Ortal-Paz Saar:
o.p.saar@uu.nl

E-mail ons uw nieuws over lezingen, conferenties, calls for papers en nieuwe MA en PhD scripties!

Nieuwsbrief geredigeerd door
Dr. Ortal-Paz Saar

Lieve Teugels benoemd tot hoogleraar Judaica

Vorige maand heeft de Protestantse Theologische Universiteit (PThU) dr. Lieve Teugels benoemd tot hoogleraar Judaica. Op de [website](#) van de PThU werd vermeld dat "Met de bevordering van dr. Lieve Teugels tot hoogleraar Judaica het bestuur van de PThU het vakgebied verder wil ontwikkelen en het belang van het vakgebied onderstrepen. Bestudering van de joodse traditie is essentieel voor een universiteit die veel waarde hecht aan bestudering van de christelijke bronnen".

Lieve Teugels behaalde haar doctoraat in de theologie aan de KU Leuven in België. Haar huidige onderzoek omvat verschillende aspecten van de rabbijnse literatuur, en richt zich in het bijzonder op de midrasj. Naast tal van wetenschappelijke artikelen en publicaties voor een breder publiek, zoals blogposts (zie <https://www.pthu.nl/bijbelblog/> en <https://parabelproject.nl/tag/lieve-teugels/>), schreef Teugels ook drie monografieën en was ze co-redacteur van diverse bundels. Meer informatie over haar publicaties is hier te vinden: <http://lieveteugels.nl/>.

Bij de PThU doceert Lieve Teugels sinds 2016 cursussen over Joodse literatuur en geschiedenis, evenals Bijbels Hebreeuws. Dit jaar is zij Marko Feingold Distinguished Fellow aan de Paris Lodron Universiteit in Salzburg (PLUS). Haar onderzoek daar richt zich op het gebied van antisemitisme in de oudheid en in kunst.

Naast al het bovenstaande is Lieve Teugels ook lid van het NGJS bestuur. Wij feliciteren onze collega van harte met haar promotie tot hoogleraar!

Nieuwe tentoonstelling

Beroofd: Persoonlijke verhalen over de roof en restitutie van Joods cultuurbezit

De nieuwe tentoonstelling is te zien vanaf 31 mei 2024, op twee locaties: het Joods Museum en Nationaal Holocaustmuseum

In *Beroofd* ziet de bezoeker kunst en kindertekeningen, foto's, Joodse rituele voorwerpen en boeken. Door egodocumenten, interviews en familiehistories komen de verhalen van het verlies van Joods cultuurbezit in Nederland aan het licht.

Bij de tentoonstelling verschijnt ook het boek *Beroofd* (uitgever: Rijksmuseum/Joods Cultureel Kwartier). Voor meer informatie en tickets zie: <https://jck.nl/agenda/beroofd>

Één van de verhalen in de tentoonstelling is dat van Dési Goudstikker-von Halban (1912-1996), en haar strijd om de kunstverzameling van haar man terug te krijgen (foto: Den Haag, Nationaal Archief, fotocollectie Anefo, 1946).

Joodse studies proefschriften

Promotieonderzoek: ***Social Mobility and Integration in a Jewish Occupational Niche: The Amsterdam Diamond Industry, 1850-1940***

Door Joris Kok (UL)

Promotoren: prof. dr. Leo Lucassen (Instituut voor Geschiedenis, Leiden Universiteit en Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis) en prof. dr. Karin Hofmeester (Instituut voor Joodse Studies, Antwerpen Universiteit en Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis)

Diamantslijpers in de slijperij van Ed. van Dam, Amsterdam.
Foto: Stadsarchief Amsterdam

Genoten Joodse Amsterdammers in de laat-negentiende en vroeg-twintigste eeuw van sociale stijging? En was de mate van integratie hiervoor van belang? Mijn promotieonderzoek bestudeert de sociale mobiliteit en integratie van Joodse Amsterdammers ca. 1850 tot 1940, met een specifieke nadruk op de diamantindustrie. De geschoolde arbeiders in deze Joodse niche behaalden dankzij de ontdekking van grootschalige diamantvoorraden in Zuid-Afrika en hun machtige vakbond in Amsterdam nieuwe kansen tot intergenerationale opwaartse stijging.

Via gereconstrueerde levenslopen uit nieuwe bronnen, waaronder de voltallige ledenadministratie van de Algemene Nederlandse Diamantbewerkerbond, en nieuwe, innovatieve methoden, worden de sociale

transformaties op het gebied van werk, onderwijs, partnerkeuze en woonomgeving van Joden werkzaam binnen en buiten de diamantindustrie onderzocht. Middels vergelijkingen met niet-Joodse Amsterdammers worden de verschillen in levenstrajecten tussen Joden en niet-Joden toegelicht.

Promotieonderzoek: *Van Europese havens naar een Caraïbisch thuis: oorlogsvluchtelingen op doortocht*

Door Rosa de Jong (UvA)

Promotoren: prof. dr. Peter Romijn (NIOD en UvA) en prof. dr. Rosemarijn Hoefte (KITLV en UvA)

Tijdens de Tweede Wereldoorlog bereikten meer dan vijfhonderd, voornamelijk Joodse, vluchtelingen vanuit de Lage Landen het Caraïbisch gebied. Na een vaak gevaarlijke tocht grotendeels door bezet Europa, kwamen de vluchtelingen aan in Spaanse en Portugese havens vanwaar zij vertrokken naar Jamaica, Curaçao en Suriname. Bij aankomst in de Caraïben werden de vluchtelingen geïnterneerd, tot hun verbazing ook de Nederlanders op Nederlands grondgebied. De omstandigheden van deze kampen wisselden per plek: in Suriname en Curaçao waren bestaande gebouwen heringericht voor de vluchtelingen terwijl de vluchtelingen in Jamaica in nieuwe barakken verbleven. Op alle plekken van aankomst hadden de vluchtelingen weinig privacy, waren er restricties op bewegingsvrijheid en toegang tot eigen financiële middelen.

Tehuis voor Oorlogsvluchtelingen in Paramaribo, Suriname. JDC Archives, New York, NY_05916

Wanneer zij het kamp konden verlaten, in het geval van Jamaica en Curaçao doorgaans naar andere Caraïbische bestemmingen, begon een nieuwe fase: het opbouwen van een leven in transit. Mannen van dienstplichtige leeftijd werden naar Canada gestuurd, of traden toe tot de krijgsmacht of marine in Suriname of op Curaçao. Op een enkeling na die bleef voor de liefde of werk, verlieten de vluchtelingen het Caraïbisch gebied na afloop van de oorlog. Dit proefschrift volgt de vluchtelingen tot het opbouwen van hun naoorlogs thuis, in Amerika, Israël of terug in Nederland of België. Tot slot behandel ik de plek die deze geschiedenis (niet) kon innemen in de nationale herinnering en hoe zij zelf met de vlucht omgingen.

In de media

Nieuwe Podcastserie: 'De Joodse stad'

UvA-onderzoeker Julia van der Krieke bereidt een nieuwe podcast voor over het joodse leven in Amsterdam. De podcast bevat acht afleveringen waarin gesprekken met geschiedenis experts en buurtbewoners van de wijken Vlooienburg en Uilenburg. Elke aflevering behandelt een andere thema, zoals taal en literatuur of het sociale-economische omstandigheden in de twee wijken. De afleveringen zijn hier te beluisteren: <https://amsterdamhumanitieshub.nl/projecten/de-joodse-stad/podcast/podcast.html?cb>

De podcast maakt deel van het onderzoeksproject 'De Joodse stad' (teamleden: Bart Wallet, Julia van der Krieke, Rob de Spa en Duifje van de Woestijne). Meer weten over het project? Lees hier: <https://amsterdamhumanitieshub.nl/projecten/de-joodse-stad/de-joodse-stad-home.html>

Vlooienburg, de Zwanenburgerstraat, 1917. Stadsarchief Amsterdam, Afb. 012000001652. Public domain.

Blog door Marcel Poorthuis

In het gewone spraakgebruik worden engelen meestal geassocieerd met geestelijke wezens die de mens bijstaan. Eigenlijk verrassend, want nogal wat engelen zijn jaloers op de mens of belemmeren hem om op te stijgen naar hemelse regionen. Wat jaloezie betreft weten we dat Lucifer of Iblis weigerde om de Oermens Adam eer te bewijzen. Al is de moslimfilosoof Al-Azm ervan overtuigd - met een vleugje ironie -, dat juist daarom Iblis als de beste moslim beschouwt, omdat hij weigert een mens te vereren. Niettemin is de overeenkomst met Lucifer die hoofd van duivels en demonen wordt is te opvallend om weg te denken. Ook Mozes heeft het op weg vanaf de Sinai naar de hemel zwaar te verduren: waar de engelen in de vroege midrasj simpelweg proberen de Tora in de hemel te houden vertellen latere teksten al dat Mozes diverse wezens / engelen moest passeren, hetgeen alleen met de juiste formule lukt (zie de late midrasj Pesikta Rabbati). Dat lijkt natuurlijk al behoorlijk op de Joodse Merkabamystiek waar eveneens wachters de toegang tot de volgende van de zeven hemelen beletten. Kafka's verhaal Voor de wet is ontleend aan dezelfde beeldtaal, wellicht via chasidische mystiek. Hij vertelt op typisch Kafkaeske wijze hoe een mens een leven lang voor de poort wacht. Uiteindelijk gaat de poort dicht en krijgt die mens te horen dat hij de enige was die erdoor had gekund. Tegelijkertijd hield de poortwachter hem tegen...Het moderne besef met de religie in een doodlopende weg te zijn beland wordt hier levend gehouden! Een onmogelijke uitverkiezing...

Maar ook koptisch magie weet te verhalen van spreuken die toegang tot hogere sferen kunnen verschaffen. En een nieuwe loot aan deze stam hoorde ik van mijn Oekraïense student Roman Nazarenko, die wil promoveren op Scriptural Reasoning tussen christenen en moslims. Zijn theologie, ofschoon zelf Grieks-katholiek, (dus geünieerd met Rome), is sterk gestempeld door oosterse orthodoxie. En zo kan het dat hij vertelde over telonai, "tollenaars" die de mens na de dood de toegang beletten tot het hogere. Ik had nog nooit van die telonai gehoord. Inderdaad zijn het weer engelen die tol heffen en een symbolon controleren, alvorens de ziel door te laten. De onvolprezen kenner van het vroege christendom Bartelink die ons afgelopen jaar is overleden, wijdde er enkele tientallen jaren geleden een artikel aan. Clemens van Alexandrië en Origenes, twee erkende hoogvliegers in geestelijke zaken, kennen deze kosmische tollenaars. Theologisch niet onomstreden, want kan de mens na de dood nog wel iets toevoegen aan zijn lot? Weliswaar lijken deze tollenaars wat minder grimmig dan de Archonten in de gnosis, maar het lijkt toch het veiligst om een en ander al tijdens je leven in orde te maken! Zo is deze overlevering waarschijnlijk ook bedoeld: als aansporing aan de mens om zijn leven hier en nu te beteren, zodat de goede daden de ziel ruim baan verlenen. Een kosmisch-esoterisch motief, maar met een ethische spits.

Vanuit het bestuur...

Onze laatste bestuursvergadering viel samen met het begin van de acties aan de verschillende Nederlandse universiteiten, die de universiteitsbesturen onder meer oproepen om tot een boycot van Israëlische instellingen van hoger onderwijs over te gaan. We hebben ter vergadering besloten om meteen een mail aan de leden uit te sturen om onze betrokkenheid uit te drukken bij allen die zich zorgen maken over de sociale veiligheid en de academische vrijheid van studenten en medewerkers in ons vakgebied. We hebben bovendien een brief aan de voorzitter van de Universiteiten van Nederland geschreven met een oproep om erop toe te zien dat de sociale veiligheid van alle studenten en medewerkers op het gebied van Joodse studies gegarandeerd blijft en met een pleidooi dat een boycot van de Israëlische universiteiten niet alleen heel slecht is voor het vakgebied maar ook contraproductief zal zijn. Op 22 mei vindt er een gesprek plaats met de UNL en daar zullen we natuurlijk verslag van doen.

Naast deze zorgen is er ook goed nieuws. De NGJS-conferentie in Amsterdam over 'Tefillah and Jewish Knowledge' op 27 maart was een groot succes. Het is mooi dat onze jaarlijkse conferenties een traditie aan het worden zijn die zich kenmerkt door een voorbeeldige interactie van jonge en meer gevestigde judaïci. Het thema bracht een flinke groep deelnemers bijeen, die in het Allard Pierson een geweldige dag hadden. De drie keynote lezingen van Hindy Najman, Wout van Bekkum en Elisabeth Holländer waren alle drie rijk van inhoud en inspirerend en er waren nog veel meer prachtige papers te beluisteren. In de studiezaal van de Rosenthaliana presenteerden Rachel Boertjens en Anna de Wilde in twee slots schitterende geïllustreerde handschriften. Heel veel dank aan Irene Zwiep en Arjen Bakker als organisatoren! Ik kan hier nog aan toevoegen dat de collega's uit Leiden direct hebben aangeboden de conferentie in 2026 te organiseren, waarmee we natuurlijk heel blij zijn. Eerder is al afgesproken dat Eric Ottenheijm en Ortal-Paz Saar van de Universiteit Utrecht de conferentie in 2025 organiseren.

Namens het NGJS-bestuur, Jan Willem van Henten, Voorzitter NGJS

Algemene nieuws, calls for papers en vacatures

Call for applications: *De 16e Hartog Beem Scriptieprijs*. De prijs zal worden uitgereikt voor een masterscriptie (Nederlands of Engelstalig) over Joodse geschiedenis en cultuur door een auteur onder de 35 jaar, voltooid na 1 februari 2019. De scriptie moet geschreven zijn aan een Nederlandse universiteit. Auteurs uit buitenlandse universiteiten mogen meedoen, mits hun scriptie Nederlands Joodse cultuur en geschiedenis als centraal onderwerp heeft. De hoogte van de prijs bedraagt €1.500. De winnaar krijgt bovendien de mogelijkheid een bewerking van de scriptie uit te geven in de reeks Menasseh ben Israel Instituut Studies. De scripties zullen beoordeeld worden door een jury die bestaat uit prof.dr. J. Frishman (voorzitter), prof.dr. K. Hofmeester, prof. dr. Jessica Roitman en prof. dr. F. van Vree. De inzendtermijn sluit op 1 juni 2024. Zie voor de volledige regels: www.mbij.nl.

Call for papers: The *International Journal of Public Theology* will publish a thematic issue that will be dedicated to the public theological dimensions of the ongoing conflict in Israel/Palestine. Contributions are invited that analyze and reflect on the theological dimensions of the conflict and the role of theology and theological motifs in the public sphere. See: <https://brill.com/view/journals/ijpt/ijpt-overview.xml>. The deadline for submissions is 15 June 2024.